

ความสำคัญของเพลง ตระนาฏราช ในวัฒนธรรมดนตรีไทย

The Important of Pleng Tranararach in Thai Culture

นกุล ทพดี*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) ประวัติพัฒนาการของเพลง ตระนาฏราช 2) วิเคราะห์ ทำนองเพลงและหน้าทับกำกับเพลง ตระนาฏราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารงานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม จากการ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในศิลปนิพนธ์ที่ผู้ศึกษา สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านปฏิบัติดนตรีไทย จำนวน 9 คน เครื่องมือ การสังเกต แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ศึกษาประวัติพัฒนาการ ของเพลง ตระนาฏราช เป็นเพลงที่เกิดขึ้นจากการก่อตั้ง คณะละครนาฏราช โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า เอลิสมพลพิทักษ์มหาราช ได้มีพระราชปรารภกับ ครูบุญยงค์ เกตุคง ให้ประพันธ์เพลงประจำคณะละครนาฏราช เป็นอีกเพลงหนึ่งที่ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้ประพันธ์เมื่อ พ.ศ.2515 โดยได้นำเอาทำนองเพลงดับควันเทียนมาเป็น ทำนองหลักและนำมาประพันธ์ให้อยู่ในรูปแบบเพลงตระ จึงได้ออกมาเป็นเพลงหน้าพาทย์เพลงใหม่ มาปรับ สำนวนเพลงให้เป็นสำนวนของเพลงหน้าพาทย์ ลักษณะ ทำนองเพลงแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันชาญฉลาด ในการประพันธ์เพลงของ ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้เป็น อย่างดียิ่งซึ่ง เพลงตระนาฏราช นั้นมีลักษณะทำนองที่ ลึกซึ้งสามารถสื่อถึงความเลื่อมใสศรัทธาและความเชื่อ

ของมนุษย์ที่มีต่อเทพเจ้าโดยเฉพาะพระอิศวร ในปาง ร่ายรำที่เรียกกันว่า พระศิวนาฏราช 2) การวิเคราะห์ ทำนองเพลงและหน้าทับกำกับเพลง ตระนาฏราช เป็นเพลง ประเภทหน้าทับพิเศษ ในรูปแบบเพลงตระ 12 ไม่ลา มีระดับกลุ่มเสียงที่ใช้ในการดำเนินทำนองทั้งหมด 3 กลุ่มเสียง คือ กลุ่มเสียงทางเพ็ญออล่าง ฟ ซ ล x ด ร x กลุ่มเสียงทางใน ซ ล ท x ร ม x และกลุ่มเสียง ทางกลางแหบ ร ม ฟ x ล ท x ซึ่งมีบทบาทต่อวัฒนธรรม ดนตรีไทย ทั้งในด้านการศึกษาดนตรีไทย ในด้านที่มี ต่อวัฒนธรรมดนตรีไทยและที่มีต่อวงการดนตรีไทย เพลง ตระนาฏราช เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นไว้อย่างวิจิตร เอกลักษณ์เฉพาะ โดยมีลูกตกตรงกับทำนองหลักเพลง ดับเทียน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการประพันธ์เพลง ที่ยึดหลัก ในเรื่องของ จังหวะ ลูกตก บันไดเสียง หน้าทับ ที่ตรงกับ ทำนองหลัก

คำสำคัญ: เพลงตระนาฏราช หน้าทับ วัฒนธรรม ดนตรีไทย

Abstract

The Research, "Importance of Tra Nataraj song in Thai classical music culture", has two objectives as; 1) to study history and

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

development of Tra Nataraj song, 2) to analyzed melody and Na Tub controlling Tra Nataraj song. The research instrument used in this thesis was interview, review of existing literature, and onsite data collection by interview and observing in order to analyze and present research result using descriptive analysis.

1) to study history and development of Tra Nataraj song The research results found that Tra Nataraj song is the song that composed when establishing Nataraj Theater. His Royal Highness Prince Chaleampol Thikamporn had told Khru Boonyong Ketkong to compose the theater anthem song. This become one of the songs that Khru Boonyong has composed in 1972. By using Dub Koun Tean melody as main melody and composed in term of Tra song. This song become new Eplghngapatis song. Adapted music context to become context of Eplghngapatis song. Content and melody can effectively express wisdom of song composing by Khru Boonyong Ketkong. Tra Nataraj song has profound melody that can convey the feeling of faith and believe, which express by human to god; especially, Shiva in Siwanachrat dance performing pattern. 2) to analyzed melody and Na Tub controlling Tra Nataraj song This become special Na Tub song in term of Tra 12 wooden song with 3 types of vocal pitch; Tang Peang Or Lang vocal pitch, For Sor Lor x Dor Ror; Tang Nai, Chor Lor Tor x Ror Mor x and Tang Klang Heab, Ror Mor For x Lor Tor. This plays the important role in Thai classical music for both the study of Thai classical toward Thai classical music culture and Thai classical music industry.

Tra Nataraj song is unique and beautifully composed with Louk Tok as Dub Koun Tean song main melody; as song composing theory that based on rhythm, Louk Tok, scale and Na Tub that similar to main melody.

Keywords: Pleng Tranartrarach, Na Tub song, Thai culture

บทนำ

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความเชื่อและความศรัทธาในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แม้จะยังไม่รู้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นคืออะไรแต่ทุกคนเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีความอำนาจสามารถให้คุณและให้โทษให้เป็นและให้ตายแก่มนุษย์ทุกคนได้ โดยไม่มีใครสามารถหยุดยั้งพลังอำนาจและคำสั่งที่เด็ดขาดนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ที่มียศตำแหน่ง หรือเทพเจ้าต่าง ๆ ที่มนุษย์ตั้งขึ้นมาตามความเชื่อของบรรพบุรุษหรือเทพในนิยายปรัมปราที่เล่าขานสืบต่อกันมาถึงความมหัศจรรย์ในอิทธิฤทธิ์อภินิหารต่าง ๆ มนุษย์และเทพเจ้าจอมปลอมเหล่านั้นก็ไม่สามารถที่จะมีพลังอำนาจเหนือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยิ่งใหญ่นี้ได้ซึ่งก็มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นอยู่ของชีวิตมนุษย์ เชื่อในเทพเจ้ามากมาย ซึ่งส่วนใหญ่ในสังคมไทยจะมีหลากหลายศาสนาส่วนใหญ่นับถือพุทธ นับถือพระพุทธรูปเจ้าซึ่งมีความคล้ายคลึงกับศาสนาพราหมณ์ อีกทั้งศาสนฮินดูมีความเชื่อในเทพเจ้าที่อยู่ในนิยายปรัมปราที่มีรูปร่างกึ่งคนกึ่งสัตว์ผสมผสานกันเป็นลักษณะที่ผิดธรรมชาติซึ่งโดยสติปัญญาของมนุษย์หรือตามหลักวิทยาศาสตร์เทพที่มีรูปร่างอันแปลกประหลาดเหล่านั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้พวกเขาบูชาแม้กระทั่งภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ และสัตว์บางชนิดพวกเขาบูชาทุกอย่างไม่ว่าคนเป็นหรือคนตายแม้พวกเขาจะบูชาทุกอย่างมากมายแค่ไหนพวกเขาก็ยังไม่สามารถค้นหาผู้มีอำนาจสูงสุดเจอนั่นเองพระพุทธรูปศาสนาก็เกิดขึ้นท่ามกลางสังคมพราหมณ์ แม้แต่พระพุทธรูปเจ้าและ

พุทธสาวกสมัยแรก ๆ ก็เคยนับถือศาสนาพราหมณ์หรือเคยเกี่ยวข้องกับบรรณะพราหมณ์มาก่อน และในนิทานชาดก และเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาพุทธและพระพุทธเจ้า ก็มักจะมีพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องจึงกล่าวได้ว่า ศาสนาพุทธและพราหมณ์จึงมีอิทธิพลต่อกันอีกส่วนหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือได้มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่มีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยมีเครื่องดนตรีมาเกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมตามหลักฐานที่ปรากฏอยู่จากหลักฐานจากลัทธิของพ่อขุนรามคำแหงซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียในสมัยโบราณและได้มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด ส่วนเพลงที่ใช้ก็จะมีความศักดิ์สิทธิ์เพื่ออุทิศถวายแด่เทพตามาในพิธีการบรรเลงดนตรีเพื่อจะประกอบพิธีกรรมหรือบรรเลงประกอบการแสดงก็ตามก่อนที่จะเริ่มพิธีการแสดงมหรสพจะต้องมีดนตรีบรรเลงโหมโรงก่อนวงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงก็นิยมใช้วงปี่พาทย์ ไม่แข็ง ส่วนบทเพลงที่ใช้ก็อาจมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของงานนั้น ๆ เช่น การบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมในตอนเช้าจะใช้เพลงโหมโรงเช้าการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมในตอนกลางวันใช้เพลงโหมโรงกลางวันหรือการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมในตอนเย็นใช้เพลงโหมโรงซึ่งเพลงสำคัญขั้นต้นที่กล่าวมาเราเรียกว่า เพลงหน้าพาทย์ เพลงหน้าพาทย์เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมของหลวง พิธีกรรมของราชบุรุษ พิธีสงฆ์พิธีไหว้ครู พิธีครอบและรับมอบของดนตรี นาฏศิลป์ และการช่าง เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดงมหรสพของไทยเป็นการประกอบอาภักดิ์ถวายรำของตัวละครที่มีฤทธิ์เดชหรือกำลังแสดงอิทธิฤทธิ์ของเพลงหน้าพาทย์นั้น เพลงหน้าพาทย์แบ่งเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย เพลงหน้าพาทย์ขั้นต้น เพลงหน้าพาทย์ชั้นกลางและเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงซึ่งเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงใช้บรรเลงประกอบพิธีการอารมณของตัวละครผู้สูงศักดิ์หรือเทพต่าง ๆ เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทบังคับความยาวผู้ร้องจะต้องยึดทำนองและจังหวะของเพลงเป็นหลักสำคัญ จะตัดให้สั้นหรือเติมให้ยาวตามใจชอบไม่ได้โดยมากใช้กับการแสดงโขน ละคร และใช้ในพิธีไหว้ครู

ครอบครูดนตรีและนาฏศิลป์ เช่น เพลงตระสันนิบาตตระเชิญ พระพระคนธรรพ เป็นต้น และการบรรเลงหน้าพาทย์ของนักดนตรีถือเป็นการแสดงความภักดีด้วยศิลปะเพื่อใช้ต้อนรับสิ่งเหนือธรรมชาติในพิธีไหว้ครูดนตรีนาฏศิลป์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าพาทย์ชั้นสูงที่เรียกว่า เพลงตระ

“ตระ” มาจากคำกริยาในภาษาบาลีว่า “ตร” และในภาษาสันสกฤตว่า “ตร” หมายถึง ข้ามพ้น ชะนะอุปสรรค “ตระ” จึงหมายถึง ทำนองเพลงที่มีลักษณะเฉพาะอันแสดงถึงการข้ามพ้นอุปสรรคและความยากลำบาก (นัฐพงศ์ โสวัตร, 2538) แนนอนว่าการบรรเลงหน้าพาทย์ในพิธีไหว้ครูคงมีมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 หรือก่อนหน้า การเรียกหน้าพาทย์ไหว้ครูจึงมีการวิวัฒนาการขึ้นเป็นลำดับจากอดีต “ตระ” เข้ามามีบทบาทในการเชิญเทวดา และเป็นเพลงประจำองค์ครบถ้วนเกือบทุกองค์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอิทธิพลจากหน้าพาทย์ของ ครูทองดี ชูสตัย ที่เริ่มเป็นที่รู้จักเมื่อ 40 ปี ก่อน โดยครูเอื้อน กรเกษม เป็นผู้นำความรู้ดังกล่าวออกเผยแพร่และถ่ายทอดแก่ วงปี่พาทย์บ้านใหม่ครูบุญยงค์ เกตุคง และวงปี่พาทย์วัดเศวตฉัตร ฯลฯ กระทั่งใช้บรรเลงแพร่หลายทั่วไปดังปัจจุบันนอกจากหน้าพาทย์ไหว้ครูที่มีแต่เดิมรวมถึงเพลงตระจำนวนหนึ่ง ที่ประพันธ์โดยครูทองดี ชูสตัย ระยะต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันได้มีครูอาจารย์ประพันธ์หน้าพาทย์ไหว้ครูและเพลงตระเพิ่มเติมขึ้นอีกหลายเพลง ดังได้รวบรวมไว้ ณ ที่นี้จางวางทั่ว พาทย์โกศล ได้แก่ ตระไตรตรีงษ์สาธุการชั้นเดียว ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แก่ ตระเทวาประสิทธิ์ ครูพุ่ม บาญยาวาทย์ ได้แก่ ตระพระวิษณุกรรมครูสมาน ทองสุโขติ ได้แก่ ตระพระวิสสุกรรม (อีกสำนวนหนึ่ง) ตระพระปัญจสิงขรเสมออิง ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้แก่ ตระนาฏราช (สำราญเกิดผล, 2558)

ตระนาฏราช ได้คิดสร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยครูบุญยงค์ เกตุคง ตามพระบัญชาของ พันเอก พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร เพื่อให้เป็น

เพลงหน้าพาทย์ประจำคณะนาฏราช ของพระองค์ (อาคม สายาคม, 2525) เมื่อปี พ.ศ. 2515 ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้นำทำนองเพลง “ดัดเทียน” มาแต่งเป็น เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงชื่อ เพลงตระนาฏราช โดยบรรจุ หน้าทับและไม้กลองเพื่อให้เข้าแบบแผนของเพลง “ตระ” มี 12 ไม้ล่าต่อหนึ่งเที่ยวและต่อด้วยเพลงร่ำ ผู้คิดประดิษฐ์ ทำราหน้าพาทย์ตระนาฏราช คือ ครูอาคม สายาคม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษา ผลงานของครู บุญยงค์ เกตุคง ซึ่งเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ ทำนองได้แต่งเพลงเถา เพลงเรื่อง เพลงเดี่ยวและเป็น ที่ยอมรับของนักดนตรีซึ่งท่านได้ประพันธ์เพลง หน้าพาทย์ไว้แค่เพลงเดี่ยวและมีลักษณะแตกต่าง จากเพลงหน้าพาทย์เพลงอื่นซึ่งมีสำนวนเพลงที่ศึกษา และมีไม้กลองถึง 12 ไม้กลอง ซึ่งตระส่วนใหญ่มีไม้กลอง 4 ไม้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษา เพลง หน้าพาทย์ เพลงตระนาฏราช ต่อวัฒนธรรมดนตรีไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการของเพลงตระนาฏราช
2. เพื่อวิเคราะห์ทำนองเพลงและหน้าทับกับกับ เพลงตระนาฏราช

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบของการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านปฏิบัติดนตรีไทย 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเครื่องหนังเกี่ยวกับหน้าทับที่ใช้กับเพลง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มี 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ประวัติเพลง 2) แบบสังเกตวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ประกอบในการศึกษาวิจัย เรื่อง ความหมายและนัยสำคัญของเพลงตระนาฏราช นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อมูลจากการศึกษาไว้ 4 ส่วน ดังนี้ (1) ข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ข้อมูลที่มีการบันทึกในรูปแบบเอกสาร ภาพถ่ายที่มีการบันทึกไว้

และภาพถ่ายช่วงปฏิบัติงานวิจัย (2) ข้อมูลด้านดนตรี เช่น โน้ตเพลง เทปบันทึกเสียงเพลง ซีดี ดีวีดี เป็นต้น (3) ข้อมูลจากการปฏิบัติงานภาคสนาม และสถานที่อื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน (4) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย ศิลปินแห่งชาติในสาขาดนตรีไทย โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาและจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดเป็นกลุ่ม แบ่งส่วนย่อยในแต่ละส่วน จากนั้นจึงจัดระเบียบด้วยการจำแนกตามประเด็นเพื่อวิเคราะห์

ข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสารที่ได้ตีพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องราวทางด้านดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเพลงหน้าพาทย์ และหน้าทับซึ่งเอกสารที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ได้จากแหล่งข้อมูลดังนี้ 1) หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี 2) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา 3) หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4) ศูนย์รักษาศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของดนตรีไทย โดยเฉพาะเรื่องของเพลงหน้าพาทย์ ใช้กับเพลงตระนาฏราช การตรวจสอบข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์นั้น เป็นสิ่งที่พึงกระทำทุกครั้งในการทำงานวิจัยรอบข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความหมายและนัยสำคัญของเพลงตระนาฏราช ที่ผู้วิจัยได้แบ่งไว้ทั้ง 2 ประเด็น ที่ทำการจัดระเบียบข้อมูลแล้วเป็นข้อมูลการศึกษาเบื้องต้นที่ผู้วิจัยเชื่อมโยง ให้ข้อมูลที่ศึกษาข้อบกพร่อง ผู้วิจัยทำการเสริมความถูกต้องให้ครบถ้วนต่อจากนั้นจึงนำส่วนของข้อมูลที่ต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาแยกส่วนวิเคราะห์ตามประเด็นศึกษาให้เห็นภาพส่วนย่อย และหาบทบาท การพัฒนาของเพลงตระนาฏราช โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการดำเนินการดังนี้ 1) การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) นำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยการเขียนวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลศึกษาประวัติพัฒนาการของเพลง ตระนาฏราชพบว่า เพลงตระนาฏราชเกิดขึ้นจากคณะละครคณะหนึ่ง ก่อตั้งโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร หรือ เสด็จพระองค์ชายกลาง ชื่อว่า คณะละครนาฏราช เสด็จพระองค์ชายกลางได้มีพระราชปรารภกับครูบุญยงค์ เกตุคง ซึ่งเป็นนักดนตรีไทย ที่มีฝีมือมากในขณะนั้น ว่าอยากจะได้เพลงประจำคณะละครของท่านสักเพลงหนึ่ง ครูบุญยงค์ เกตุคง ก็ได้แต่งถวายตามพระราชประสงค์ โดยได้นำเอาทำนองเพลง ดับคว้นเทียนที่เป็นเพลงสุดท้ายในชุดเพลงเรื่อง เวียนเทียนใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นเพลงที่มีความมงคล มาเป็นแนวทางในการแต่งให้อยู่ในรูปของเพลงตระนาฏราช จึงได้นำหน้าทับตระนาฏราชในอัตราจังหวะ 2 ชั้นมาใช้ จึงได้ออกมาเป็นเพลงหน้าพาทย์เพลงใหม่ ชื่อเพลงตระนาฏราช ไปถวายเสด็จพระองค์ชายกลางเพลงตระนาฏราชได้นำมาใช้ในการแสดงครั้งแรกโดยการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวี ทางช่อง 4 บางขุนพรหม ก่อนที่จะมีการแสดงละคร โดยคณะละครนาฏราช ก็จะมีเสียงเพลงตระนาฏราชขึ้นพร้อมกับผู้กำกับการแสดง ชื่อนักแสดง ผู้สร้าง ผู้สนับสนุนรายการต่าง ๆ เป็นการเปิดตัวของคณะละครนาฏราชมาตลอดโดยทั่วไปพิธีไหว้ครูดนตรีและนาฏศิลป์ไทย จะมีผู้ประกอบพิธีและวงปี่พาทย์บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ตลอดการประกอบพิธี เพลงหน้าพาทย์โดยทั่วไปเป็นเพลงหน้าพาทย์เก่าที่มีมาแต่โบราณ แต่ก็มีการใช้เพลงตระนาฏราชบรรเลงประกอบในพิธีไหว้ครูเช่นกัน ซึ่งได้เริ่มใช้หลังจากที่เกิดเพลงตระนาฏราชขึ้นโดยคณะศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้นำมาใช้บรรเลงเป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบพิธีไหว้ครู แต่จะบรรเลงเฉพาะเมื่อผู้ประกอบพิธีเรียกเพลงตระนาฏราชเท่านั้น ก็มีใช้กันจนในหมู่ศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง มาจนถึงปัจจุบัน

2. ผลวิเคราะห์ทำนองเพลงและหน้าทับกับเพลง ตระนาฏราชพบว่า เพลงตระนาฏราช เป็นเพลงท่อนเดียว จังหวะหน้าทับที่ใช้กับเพลง คือ จังหวะ

หน้าทับพิเศษ 12 ไม่/ลา อัตราจังหวะ 2 ชั้น หรือเรียกชื่อจังหวะหน้าทับตามชื่อเพลงว่า “หน้าทับตระนาฏราช” ลักษณะการขึ้นต้นเพลงจะใช้เสียงตะโพนและกลองทัด ตีตอนขึ้นต้นก่อนทำนองดนตรี 1 ไม่เดิน ลักษณะการขึ้นต้นเพลงนั้น เป็นรูปแบบเดียวกับลักษณะการขึ้นต้นของเพลงตระพระปรคนธรรพ ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงที่มีมาแต่เก่าก่อน กลุ่มเสียงที่พบในทำนองเพลงตระนาฏราชมีทั้งหมด 3 กลุ่มเสียง คือ ทางเพียงออล่าง : ฟ ซ ล x ด ร x ทางใน : ซ ล ท x ร ม x และทางกลางแหบ : ร ม ฟ x ล ท x ลักษณะการดำเนินทำนองส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับเสียงต่ำ ทำให้ทำนองเพลงในแต่ละช่วงแต่ละตอนมีเสียงที่หนักแน่น ทำนองเพลงสื่อความหมายถึงความเลื่อมใส ศรัทธา ที่มีต่อพระคิวนาฏราช และลักษณะของสำนวนเพลงตระนาฏราชนั้น ยังถือได้ว่า เป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงที่มีความลึกซึ้งมากเพลงหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ครูบุญยงค์ เกตุคง มีความคิดในการประพันธ์เพลงอย่างชาญฉลาด โดยนำเค้าเงื่อนโครงสร้างของเพลงที่โบราณจารย์ทางด้านดนตรีไทยได้ประพันธ์ไว้อย่างเพลงดับคว้นเทียน ซึ่งเป็นเพลงอันดับสุดท้ายของเพลงช้า เรื่องทำขวัญเล็กมายึดเป็นหลักในการประพันธ์ และยังนำเพลงตระพระปรคนธรรพ ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงที่โบราณจารย์ทางด้านดนตรีไทยได้ประพันธ์ไว้ มาเป็นแบบอย่างในการวางกฎเกณฑ์การขึ้นต้นของเพลงตระนาฏราช จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว มีความสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ ครูไชยยะ ทางมีศรี ได้อธิบายว่า เนื่องจากทำนองหลักของเพลงซึ่งผู้แต่งได้กำหนดไว้เป็นหลักสำหรับให้เครื่องดำเนินทำนองต่างๆ ยึดถือเป็นเกณฑ์ในการบรรเลง โดยได้นำทำนองเพลงจากเพลงดับคว้นเทียน ในเพลงเรื่องชุดเวียนเทียนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย สำนวน ประโยค และจังหวะ การศึกษาและการวิเคราะห์เรื่องโครงสร้างเพลงตระนาฏราชจึงมุ่งศึกษาทำนองหลัก และจังหวะ เป็นสำคัญ ผลที่ได้จากการศึกษาโครงสร้างทำนองหลักของเพลงตระนาฏราช จึงได้แบบอย่างมาจากเพลงดับคว้นเทียน ทั้งสำนวนเพลง

ระดับเสียง กลุ่มเสียง ประโยคเพลง เรื่องของวิธีการบรรเลงนั้น เมื่ออยู่ในรูปของเพลงตระ ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง วิธีการบรรเลงต้องเป็นไปในแบบของเพลงหน้าพาทย์ มีความเข้มขลัง มีพลัง และแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนเรื่องของจังหวะนั้นได้ผลเป็นจังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับ ซึ่งมีลักษณะเด่นสำคัญอยู่ที่จังหวะหน้าทับตระ คือ ไม่เดิน ไม่ล่า นอกจากนั้น เพลงตระนาฏราชยังได้นำเครื่องดนตรีอีก 2 ชนิด ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของเพลงนี้ก็คือ การใช้สังข์ และบันทึน ในการบรรเลง ผลการศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ก็คืออัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของเพลงตระนาฏราชนั่นเอง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่าประวัติพัฒนาการของเพลง ตระนาฏราชพบว่า ความเชื่อและความศรัทธาในเพลงหน้าพาทย์ ซึ่งเป็นเพลงสำคัญในการไหว้ครูที่มีการเชิญเทพเจ้าเสด็จลงมาয়ংโรงพิธี ถือเป็นการเคารพนอบน้อมต่อครู หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายตามคติของคนไทยมาตาโบราณ โดยได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดู หรือ พราหมณ์ มีการสืบทอดกันต่อมาในส่วนของเพลงตระนาฏราชนี้ มีเหตุสำคัญที่ทำให้เพลงนี้เกิดขึ้นในยุคของครูบุญยงค์ เกตุคง เมื่อสมัยท่านยังมีชีวิตอยู่ สืบเนื่องจากความไว้วางใจของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร ที่มีต่อครูบุญยงค์ เกตุคง ด้วยท่านเป็นนักดนตรีที่มีความรู้ ความสามารถมาก เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีและผู้วิจัยมีความเชื่อว่า เทพเจ้าบนชั้นฟ้าได้เล็งเห็นความดีงามที่ครูบุญยงค์ เกตุคง สร้างสรรค์จนได้เพลงตระนาฏราชขึ้นมาเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง ที่มีความสำคัญยิ่ง และมีความเป็นอัตลักษณ์ ทั้งด้านลักษณะของเพลง ทั้งทำนองหลัก และจังหวะหน้าทับ ต่างมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้รู้สึกถึงความสงบ น่าเกรงขาม และมุ่งถวายความภักดีต่อเทพเจ้าที่เป็นบรมครู สืบทอดมาจนปัจจุบันผู้ที่บรรเลงนั้นต้องมีความพร้อม ทั้งด้าน

กาย วาจา ใจ มีความบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสทั้งปวง ผู้ที่ได้รับสืบทอดนั้นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามที่โบราณจารย์ได้กำหนดไว้ โดยต้องเรียนเพลงสำคัญ เพลงหน้าพาทย์ตั้งแต่ขั้นต้น หน้าพาทย์ชั้นกลาง และ หน้าพาทย์ชั้นสูงมาแล้ว ต้อง

2. ผลการศึกษาทำนองเพลงและหน้าทับกำกับเพลง ตระนาฏราชพบว่า“หน้าทับตระนาฏราช” ลักษณะการขึ้นต้นเพลงจะใช้เสียงตะโพนและกลองทัดติดอนขึ้นต้นก่อนทำนองดนตรี 1 ไม่เดิน ลักษณะการขึ้นต้นเพลงนั้น เป็นรูปแบบเดียวกับลักษณะการขึ้นต้นของเพลงตระพระปรคนธรรพ ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงที่มีมาแต่เก่าก่อน กลุ่มเสียงที่พบในทำนองเพลงตระนาฏราชมีทั้งหมด 3 กลุ่มเสียง คือ ทางเพ็ญออล่าง : ฟ ซ ล x ด ร x ทางใน : ซ ล ท x ร ม x และ ทางกลางแหบ : ร ม ฟ x ล ท x ลักษณะการดำเนินทำนองส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับเสียงต่ำ ทำให้ทำนองเพลงในแต่ละช่วงแต่ละตอนมีเสียงที่หนักแน่น ทำนองเพลงสื่อความหมายถึงความเลื่อมใส ศรัทธา ที่มีต่อพระคือนาฏราช และลักษณะของสำนวนเพลงตระนาฏราชนั้น ยังถือได้ว่า เป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงที่มีความลึกซึ้งมากเพลงหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ครูบุญยงค์ เกตุคง มีความคิดในการประพันธ์เพลงอย่างชาญฉลาด โดยนำเค้าเงื่อนโครงสร้างของเพลงที่โบราณจารย์ทางด้านดนตรีไทยได้ประพันธ์ไว้อย่างเพลงดับควันเทียน ซึ่งเป็นเพลงอันดับสุดท้ายของเพลงช้า เรื่องทำขวัญเล็กมายึดเป็นหลักในการประพันธ์เมื่อครูอาจารย์เห็นสมควรแก่การสืบทอดให้แล้ว จึงจะได้เรียนเพลงตระนาฏราชเมื่อได้รับแล้วก็นำไปใช้ในวิถีทางที่งดงาม เพื่อบูรณรักษ์ และสืบทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาเพลงตระนาฏราชในครั้งนี้ ผลการศึกษาทำให้ผู้ สามารถนำประโยชน์ที่ได้รับไปปรับใช้ในการเรียนการสอนดนตรีไทย ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

เช่น การบรรเลงเพลงร้องและรำเพลงหน้าพาทย์นำไปใช้พัฒนาทักษะทางด้านดนตรีไทยในกระบวนการบรรเลงให้ถูกต้องตามแบบแผน ตามจารีตประเพณีที่ดีงาม และช่วยสืบทอดเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์เพลงให้ดำรงอยู่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาเพลงหน้าพาทย์เพลงอื่น ๆ หรือเพลงในพิธีกรรมต่าง ๆ หรือเพลงหน้าพาทย์ประกอบการแสดงโขน ละคร เป็นต้น

บรรณานุกรม

- นัฐพงศ์ โสวัตร. (2538). **บทบาทและหน้าที่ของเพลงตระโหว่ครุ ในพิธีโหว่ครุดนตรีไทย**. รายงานการวิจัยปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา แขนงวัฒนธรรมการดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สำราญ เกิดผล. (2558). **ตระนาฏราช**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- อาคม สายาคม. (2525). **ตระนาฏราชครบเครื่องเรื่อนนาฏศิลป์**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง